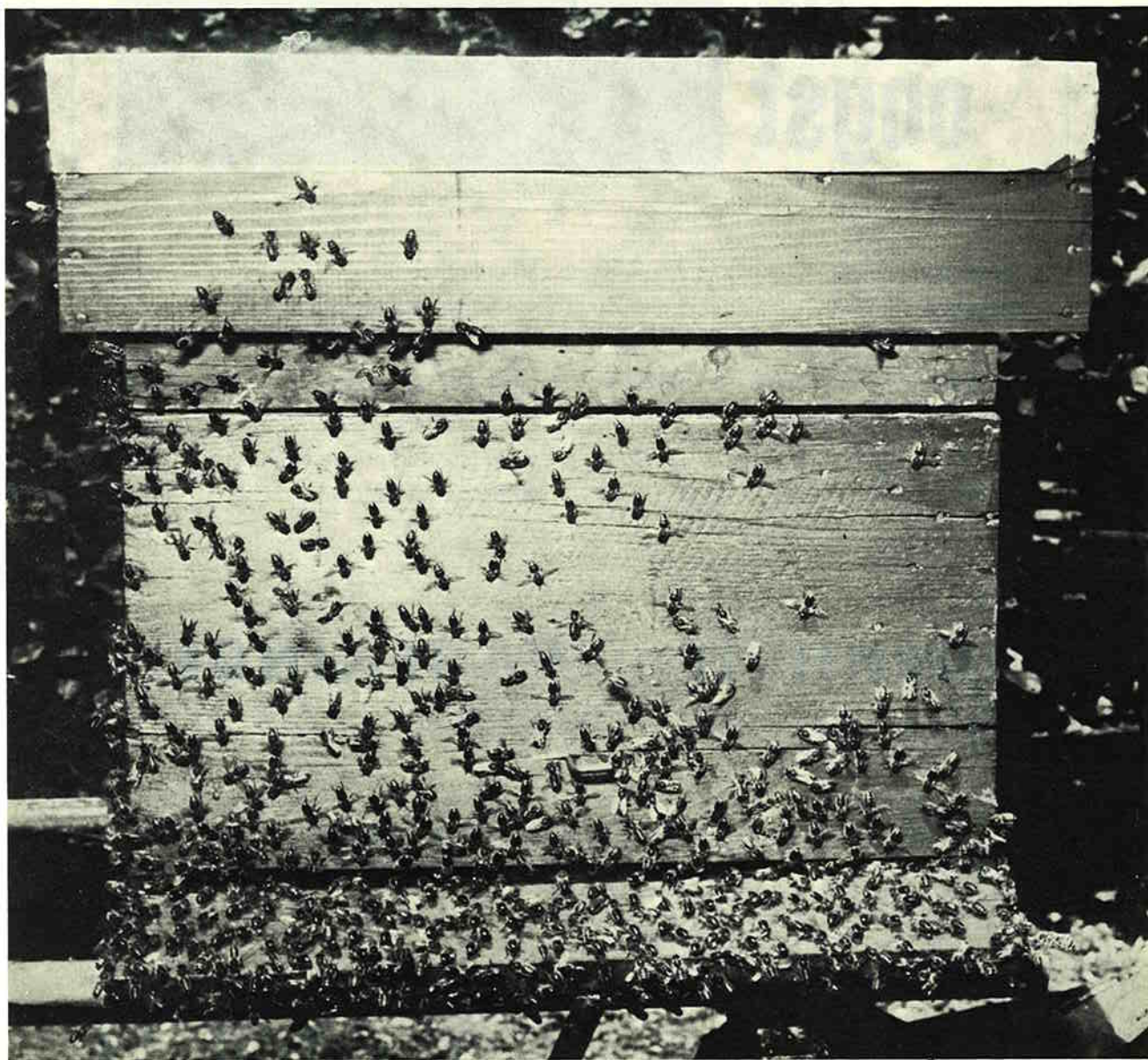

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Versijnt maandelijks - Jaargang 73 - No. 9 september 1971

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

voor de oogst

losse bijenuitlaat	f	2,50	kaasdoek	„	1,40
ontzegelvork	„	5,75	omniaflacons met plastic op- drukdeksel. Per doos van 24		
ontzegelmes	„	6,—	stuks	„	6,—
tweeraams honingslinger ...	f	190,—	vijfponds emmers	„	1,50
drieraams honingslinger ...	„	250,—	tienponds emmers	„	2,—
vierraams honingslinger ...	„	275,—	vijf en twintig ponds emmers	„	3,25
dubbele honingzeef	f	9,80	vijftig ponds emmers	„	5,50

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Telefoon 08370-2863 Giro 82.32.76

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. Redacteur: G. v. d. Weert, Commissie van Redactie: W. Assink, H. G. Maagendans en Dr. E. van der Velde. De niet van redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes. Giro 84 68 01.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

Het comité ter verwelkoming van de koningin, die op de huwelijksreis is, staat opgesteld op de vliegplank en tegen de voorwand van de kast. Nadere toelichting vindt u in de rubriek „Wenken voor Beginners.“

Ons klankbord

Een afscheid. Op 30 juli j.l. nam onze algemeen voorzitter, Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, afscheid als burgemeester van Gorinchem, de stad die hij in een lange reeks van jaren met inzet van heel zijn dynamische persoon heeft gediend. Meer dan 850 personen gaven bij dit afscheid blijk van hun belangstelling en een hele rij van sprekers bezette van drie uur tot half zes het spreekgestoelte om, ieder op hun eigen wijze en dikwijls gekruid met sprankelende humor, hun visie op de scheidende magistraat te geven, waarbij toch steeds weer blijken van grote waardering voor de bijzondere figuur, die onze voorzitter nu eenmaal is, de boventoon voerden. Ook Mevr. van Rappard werd door vele sprekers in deze hulde betrokken.

Vele en vaak kostbare stoffelijke blijken van waardering werden aangedragen, waarbij niet onvermeld mag blijven, dat de aanbieding van een nieuwe door de burgerij geschonken auto vergezeld ging van de goede raad, om deze althans in de inrijperiode een beetje te ontzien en een aangeboden armbandhorloge als nevenfunctie meekreeg Mr. van Rappard te helpen bij het aanhouden van zijn tijdschema's.

Hoewel wij als vereniging uiteraard buiten de activiteiten in het gemeentelijke bestuurlijke vlak van onze voorzitter staan, waren onze H.B. leden toch in grote meerderheid van mening dat ook onzerzijds „hier iets aan gedaan” moest worden. De vereniging werd vertegenwoordigd door de overige leden van het dagelijks bestuur en de algemeen secretaris, terwijl ook enkele andere H.B.- en ereleden alsook onze accountant dit afscheid bijwoonden.

Onze vice-voorzitter bood in een korte toespraak — de spreektijd was tot drie minuten beperkt — een bijenkast aan voor de eigen bijenstal van onze voorzitter met een bescheiden geschenk onder couvert, daarbij de hoop uitsprekende, dat door het wegvallen van de drukke ambtelijke bezigheden, wat meer tijd voor onze vereniging zou vrijkomen — een ver-

langen dat dan ook door Mr. van Rappard bij de beantwoording van de sprekers werd gehonoreerd.

De Nieuwbouw. In ons vorige nummer spraken wij de hoop uit, dat in het sept.no. verdere gegevens over de nieuwbouw konden worden gepubliceerd. Op het tijdstip dat de kopij voor dit nummer bij de drukker moet zijn waren de begrotingswerkzaamheden nog niet zo ver gevorderd dat wij hierover mededelingen kunnen doen. Bovendien zal het H.B. zich eerst nog over deze zaak dienen te beraden, teneinde de leden behoorlijk van voorlichting te kunnen dienen. Wij moeten er derhalve voorlopig mee volstaan u op een der volgende pagina's een plattegrond aan te bieden hoe in grote lijn de indeling van de bedrijfsruimte is gedacht.

Wenken voor beginners in kort bestek

In ons laatste nummer publiceerden wij een foto van het „baardmakende” volk. De voorzwerm van dit volk werd opgezet. Enkele weken later zwermden deze voorzwerm opnieuw, wat dit jaar beslist geen uitzondering was. De oude moeder werd in de namiddag uit de zwerm gezocht en de bijen vlogen terug op de kast. Toen de jonge moeder tuutte werden de doppen uitgebroken, waardoor nazwermen werd voorkomen. De omslagfoto laat u zien hoe het front van de kast er uit zag, vlak voordat de moeder van de bruidsvlucht terugkeerde. U ziet hier duidelijk (wij hopen dat de clichémaker zijn best doet) het verschil tussen stertselende (geur verspreidende) en ventilerende bijen. Zowel tegen de voorwand van de kast als op de vliegplank zitten bijen met het achterlijf schuin omhoog gericht en met duidelijk geopende geurklier — het witte vlekje aan de punt van het achterlijf — met snelle vleugelbewegingen geur te verspreiden teneinde de koningin te helpen bij de oriëntatie. Bij nauwkeurige beschouwing ziet u op de vliegplank, vooral aan de hoeken, ook bijen met gekromd achterlijf. Deze waren op die warme dag met de luchtverversing bezig.

Het is al eerder in deze rubriek gezegd, de beginner anderhalf à twee maanden tevoren werkelijk verantwoord raad te geven is moeilijk en in een seizoen als wij nu achter de rug hebben eigenlijk ondoenlijk. Daarmede wil niets ten nadele van het afgelopen bijenseizoen gezegd zijn, want zelden is èn op voorjaars- èn op zomerdracht zoveel honing gewonnen. Maar de

terugslag in het weer in het voorjaar b.v. was er aansprakelijk voor dat bij imkers, die juist afleggers hadden gemaakt, de jonge moeren niet bevrucht werden, wat dan veelal eerst later ontdekt wordt omdat de jonge moeder meestal niet gaat leggen voor dat al het oude broed is uitgelopen. In zo'n geval kan het invoeren van reservemoeren met de „jenevermethode” — zie het artikel van Ir. J. Mommers op blz. 81 van het meinummer — uitkomst brengen. Ook de zwermbehandeling ging dit jaar niet volgens het boekje. De bijen waren kennelijk zo druk dat zij geen tijd hadden het boekje te lezen!

Wij stellen ons dan ook voor in de komende wintermaanden mogelijke vraagpunten voor de beginnende imker van verschillende zijden te belichten, zodat zij datgene kunnen kiezen wat hen het beste past. Hij zal dan wel zijn Groentjes moeten bewaren. Er is trouwens al meer malen op gewezen dat men een schat van gegevens kan verzamelen door het maandblad te laten inbinden, desnoods twee of drie jaargangen in één band en dat minstens in de afdelingsbibliotheek of bij de secretaris de jaargangen ingebonden aanwezig dienen te zijn. Als men soms ziet in welke staat leden op vergaderingen en bijeenkomsten ons met zorg samengestelde orgaan uit hun binnenzak vissen, rijzen je de haren — voor zover nog aanwezig — te berge. Te hunner ere moet echter worden gezegd, dat zij in ieder geval behoren tot de categorie die het maandblad ook lezen!

H. H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

ALLE MATERIALEN

die u nodig heeft voor de **moderne bijenteelt** kunnen wij u leveren van alleen de beste fabrieken voor de laagste prijzen. Deze artikelen kunt u allemaal vinden in onze grote prijslijst 1971 die wij u gaarne op aanvraag gratis toezenden. Ook dit maal weer vele nieuwe artikelen. Zie ook voor materialen onze advertentie in het maart no.

Bijenstand H. T. van DAM & Zn.

JUBBEGA (Fr.) - Tel. 05165-382

N.B. Ook komen wij weer op de te houden bijenmarkt met een ruime sortering materialen.

Gekruiste bijen of zuiver ras

De invloed van het Heterosiseffect

Ik heb mij tot de twee genoemde rassen beperkt, want zij geven kruisingen die gebleken zijn zeer zachtmoedig, zwermtraag, weinig vatbaar voor ziekten en vruchtbaar te zijn en een goede opbrengst te geven. De voorwaarden daarvoor moeten echter aanwezig zijn. De moderne economisch denkende imkers hebben tegenwoordig de daaraan aangepaste kasten.

Zij behoeven zich slechts een doelmatige bedrijfsmethode eigen te maken.

De telers, die zich toelagen op raszuiverheid verwijten de werkers met kruisingsproducten dikwijls dat deze met hun bastaarden hun hele teelt in de war sturen. Daar kan tegenover worden gesteld dat darren van de beste afstamming economisch gezien nooit nadelig kunnen zijn. De imker die met kruisingen werkt heeft ongetwijfeld dezelfde rechten als de man die met zuiver ras werkt. Blijken de gekruiste bijen beter te zijn dan die van zuiver ras, wat onvoorwaardelijk het geval is, dan zal de strijd spoedig zijn beslecht. In het economisch bestel van vandaag de dag overwint in de strijd tussen idealisme en realiteit, altijd de realiteit.

Telen van combinaties.

Het voorafgaande is meer in het bijzonder bestemd voor beroeps- en nevenbedrijfsimkers.

Het geeft aan hoe men met eenvoudige middelen een zo groot mogelijke opbrengst kan verkrijgen. Men krijgt de indruk dat het probleem van het kruisen van rassen slechts zelden realistisch is gezien. De mening dat een werkelijk resultaat alleen met ingewikkelde methoden is te bereiken is niet juist. Mijn mededelingen over de bijzondere plaats die de heterosis inneemt geven duidelijk de praktische en economische voordelen daarvan aan. Dit is echter nog niet alles. De volgende stap is het telen van combinaties. In vele proefnemingen is de grondslag hiervoor gelegd. Het telen van combinaties zal in de loop van de tijd een belangrijke invloed hebben op de bijenteelt.

De verkenningstochten, (Br. Adam reisde bijna de hele wereld rond op zoek naar bijenrassen Vert.) het onderzoek van verschillende

rassen en de kruisingsproeven hadden alle de combinatieteelt ten doel. De teelt van kruisingen met het daarbij optredende heterosiseffect, wat economisch gezien van grote betekenis is, kan slechts tijdelijk van voordeel zijn. De kruisingen moeten steeds opnieuw tot stand worden gebracht. Met de combinatieteelt daarentegen wordt getracht de nieuwe eigenschappen blijvend vast te leggen. Zij stelt zich niet tevreden met tijdelijke voordelen. De werkelijke economische voordelen van een dergelijke combinatie komen wederom slechts ten volle tot hun recht bij gebruikmaking van de heterosis, want hoe groter de prestatie is van de volken, waarvan wordt uitgegaan, des te sterker werkt het heterosiseffect. Iedere nieuwe combinatie die aan haar doel beantwoordt is een grote stap vooruit.

De kwaliteit van de bij wordt steeds verbeterd, wat weer mogelijkheden opent om verder te gaan.

Zoals u weet ontstond de Buckfastbij uit een kruising tussen de toenmalige engelse inheemse bij en de donkere leerkleurige italiaanse bij.

In 1940 werd daar weer een nieuwe combinatie ingekruist, die gedurende de daaraan voorafgaande 10 jaren werd ontwikkeld uit een franse kruising. Omstreeks 1960 werd daarin een griekse combinatie ingekruist. De nieuwe combinatie werd jarenlang doorgefokt. Eerst nadat de gewenste combinatie van eigenschappen erfelijk bleek te zijn, en er bijzonder scherp was geselecteerd, had de inkruising plaats m.a.w. de nieuwe samenstellingen werden gedurende een bepaalde tijd naast elkaar beproefd en geselecteerd voordat zij met de (Buckfast)stam verenigd werden. Op deze manier kunnen de eigenschappen van de stam worden verbeterd, ja zelfs nieuwe eigenschappen worden toegevoegd. Thans werken wij aan nieuwe teelten, waaronder een Fasciata-kruising die zeer veel belooft.

Het ontwikkelen van een nieuwe combinatie duurt ongeveer zeven jaar. De ervaring leert dat de praktische bezwaren bij het tot stand brengen van een nieuwe waardevolle combinatie beslist niet klein zijn. Er is echter ook gebleken dat de theoretische bezwaren dikwijls overschat

worden. Het hopeloze van het bereiken van een ideale toestand, die volgens de theoretische berekeningen slechts éénmaal voorkomt in miljoenen mogelijke combinaties moet ons niet afschrikken. Een voltreffer zal ons wel niet in de schoot vallen, maar dat neemt niet weg dat desondanks waardevolle combinaties voor de praktijk tot stand kunnen komen. Zoals reeds aangeduid heeft onze arbeid duidelijk bewezen, dat belangrijke nieuwe combinaties in betrekkelijk korte tijd tot stand kunnen worden gebracht, belangrijk sneller dan in de veeteelt in het algemeen. In de bijenteelt beschikken wij over kortere wegen, die ons veel tijdrovende en dure methoden, die in de veeteelt noodzakelijk zijn, besparen. Het resultaat van het tot stand brengen van nieuwe combinaties hangt af van een strenge selectie van de F.2-generatie, zoals dat bij elke combinatieteelt, om het even of het dieren of planten betreft, het geval is. De beslissende selectie heeft plaats in de F.3 of F.4-generatie en beperkt zich tot bepaalde kleurkenmerken van de in de broedstoof uitgelopen jonge koningin. Het aantal jonge koninginnen dat bij deze selectie uitgeschakeld wordt is over het algemeen zeer groot. Wij rekenen met een verlies van ongeveer 80% bij de eerste selectie en dan nog eens 10% bij de tweede, die plaats vindt als de eerste jonge werksters uitlopen. De moeren van de laatste selectie kan men zonder meer in de standvolken gebruiken, voor verdere teelt komen zij echter niet in aanmerking. Op deze wijze worden de niet gewenste koninginnen uitgeschakeld. Op een andere manier is dit niet te bereiken. Het opfokken van ettelijke duizenden moeren is heden ten dage, bij voldoende volken en bij toepassing van het systeem van overlarven, geen probleem meer. Het hoeft zelfs niet eens de opbrengst van de standvolken te beïnvloeden. Ik zei zojuist dat de selectie van de uitgelopen moeren die nooit langer dan 12 uur in de broedstoof blijven, zich beperkt tot bepaalde kleurkenmerken. Deze kleurkenmerken geven geen absoluut zekere waarborg voor aantal en aard der eigenschappen die op het nageslacht zullen worden overgedragen. Desondanks geven zij toch een redelijk betrouwbare aanduiding van wat men er van verwachten kan. Er bestaat, zoals mijn waarnemingen steeds weer hebben bevestigd, een zekere samenhang tussen kleurkenmerken en fysiologische eigenschappen. Bij deze selectie speelt ervaring, oplettendheid en een goed oordeel de belangrijkste rol. Voor de uiteindelijke selectie, de waardering van de prestatie en alle andere belangrijke eigenschappen is bovendien praktisch inzicht, dat zich niet op een dwaalspoor laat brengen door nevenzaken als b.v. kleur of pseudo-wetenschappelijke bezwaren, nodig.

Men stoot, zoals reeds aangeduid, bij het kruisen op allerlei bijzonderheden, tegenstrijdigheden en onverwachte dingen. Deze zijn vooral mogelijk bij de nateelt van kruisingen. Dan kan b.v. plotseling een buitengewone zachtaardigheid opduiken of een kleurtype waarvan in de uitgangstypen geen aanduiding te vinden was.

Zij geven ons een goed inzicht in de afstamming en ras en over de betrekkingen tussen de rassen. Zo was het mij b.v. al jaren geleden duidelijk dat de Sklenarbij (Carnicastam) haar superioriteit dankt aan de invloed van de Mellifica (zwarte bij) wat ik uit de resultaten van kruisingen kon zien. De Sklenar is naar alle waarschijnlijkheid een toevallig tot stand gekomen combinatie tussen de Carnica en de Mellifica.

Men is in het algemeen van mening dat de combinatieteelt een onderneming is die voorbehouden blijft aan de bijteeltinstituten.

Mijns inziens gaat het hier echter hoofdzakelijk om zuiver praktische vraagstukken en bekwaamheden. Wetenschappelijke instituten beschikken niet over het aantal volken dat daarvoor nodig is en zijn niet dermate, als voor dit werk noodzakelijk is, op de praktijk ingesteld.

Samenvatting.

De voordelen van het kruisen van rassen, op de juiste wijze toegepast, zijn economisch zo doorslaggevend, dat de bezwaren tegen deze teeltmethode op de duur geen stand kunnen houden.

Zij worden echter niet bereikt in de F.1-generatie, zoals dikwijls verkeerd wordt aangenomen, doch bijna steeds in de verdere nateelt. Voorbeelden uit de dieren- en plantenwereld zijn niet zonder meer ook op de honingbij van toepassing. Deze neemt in veel opzichten een afzonderlijke plaats in.

In de verschillende geografische rassen heeft de natuur ons de beschikking gegeven over het resultaat van een 100.000-jarige selectie. Dat is een duidelijke uitnodiging uit deze onmetelijke rijkdom de teeltmogelijkheden te benutten in combinaties die tegemoetkomen aan de heden-daagse behoefte.

De combinatieteelt is de eigenlijke teelt. Zij omvat de verwezenlijking van veelbelovende mogelijkheden. De realisering hiervan zal van beslissende invloed zijn op de verdere ontwikkeling, vooruitgang en economisch nut van de bijenteelt.

UIT DE JAAGKIEPS

Hoornaar

Deze grootste van onze inheemse wespen was in onze jonge jaren niet zeldzaam. Tegenwoordig komt ze in ons land nauwelijks meer voor. Op de Lüneburgerheide, vlak over onze oostgrens, zijn ze nog wel te vinden. In ADIZ september 1970 vonden we een foto van de hoornaars die hun nest in een bijenkorf hadden gebouwd. Een imker ontdekte het nest doordat hij op de Lüneburgerheide bij een museum lege korven van allerlei modellen zag opgesteld en aan het vliegpat van een van die korven zag hij hoornaars in- en uitvliegen.

Kunstraat

Imker Hermans schrijft in Rheinische december 1970, dat hij gegoten kunstraat minder geschikt vindt omdat die te broos is. Het breekt bij het transport, zelfs als men het in de zomermaanden verzendt. Gewalste kunstraat daarentegen is soepel en breekt niet zo gauw. Van deze kunstraat kan men beter niet de erg dunne nemen, vindt hij. Meer dan 16 tot 18 vellen per kg vindt hij te dun omdat die bij hogere temperatuur niet mooi vlak blijft. Bovendien is zijn ervaring, dat de bijen dikkere kunstraat vlugger uitbouwen.

Elektrisch insmelten van kunstraat

Het elektrisch insmelten van kunstraat gaat sneller dan met het spoorwiel, maar de imker die elektrisch insmelt zou wel willen, dat hij drie handen had, twee om de beide polen van het snoer op de uiteinden van de draad in het raampje te houden en een derde hand om voorzichtig even te drukken op plaatsen, waar de draad wat langzamer in de kunstraat dringt. Maar waar haal je die derde hand vandaan? Imker Walther zegt hierover in GKZ november 1970 het volgende: Ik loste dit probleem op, door aan één van de polen een scherpe punt te maken, die ik gemakkelijk in het laatste gat of in het laatste metalen oogje kan steken. Of je daarvoor de rechter of de linker pool neemt doet er niet toe, het hangt er alleen van af of je links- of rechtshandig bent. Die ene pool behoeven we dus niet vast te houden. Met één hand kunnen we de andere pool op de draad houden en de andere hand hebben we vrij om de kunstraat waar nodig iets aan te drukken.

Oude raten

O. Jegge geeft in Blaue juni 1970 nog eens de cijfers, die Weipl in 1941 vaststelde: Honderd cm² raat weegt:

onbebroed	8 gram
1 maal bebroed	11,68 gram
2 maal bebroed	16,21 gram
3 maal bebroed	20,74 gram
4 maal bebroed	25,27 gram
10 maal bebroed	52,45 gram
20 maal bebroed	97,75 gram
30 maal bebroed	143,05 gram

Een raat, die dertig maal bebroed is, weegt dus precies achttien maal zoveel als een onbebroede raat.

Dat is op twee manieren schadelijk voor de bijen, zegt Jegge. Oude raat isoleert de warmte. Een volk op oude raten vormt niet meer één warmte-lichaam, maar iedere straat tussen twee raten is een warmtelichaam op zichzelf. Bij hevige koude reageren de „huidbijen” van de tros niet meer op de behoefte van het volk als geheel. In een volk op oude raat is de wintersterfte daardoor groter.

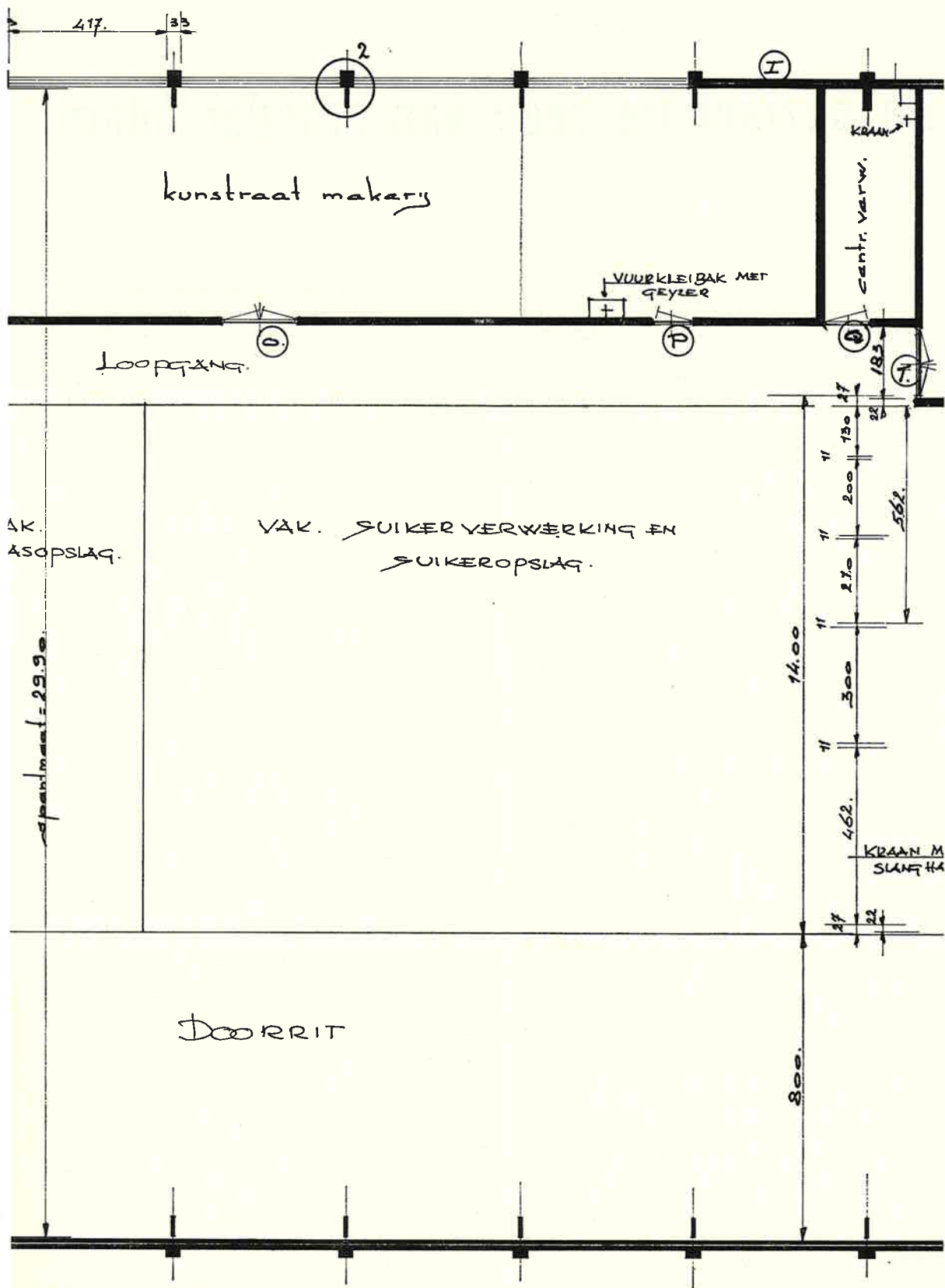
Het tweede nadeel is, dat de bijen, die uit die dikwijls bebroede raten geboren worden, kleiner zijn dan de bijen uit jonge raten. Hun tong is korter en hun honingblaasje is kleiner. (Over dat verschil in grootte gaven we al cijfers in de jaagkieps van december 1969.)

Rovende imkers

In ADIZ april 1970 schreef een imker, dat de plastic containers voor bierflessen, die de brouwerijen gebruiken, zich uitstekend lenen om ze om te bouwen tot bijenkasten en hij vertelde uitvoerig, hoe hij dat deed. De harde kunststof, waarvan deze containers gemaakt zijn, breekt ook niet zo gemakkelijk als het materiaal, waarvan plastic bijenkasten tot nu toe gemaakt worden.

In het juninummer echter maakt de Bond van Brouwerijen de imkers erop opmerkzaam, dat deze containers eigendom zijn van de brouwerij en dat bovendien de kunststoffabrieken, die deze containers maken, daarop patenten hebben, die eveneens in het gedrang zouden kunnen komen.

De redactie van ADIZ merkt daarbij op, dat imkers het land hebben aan rovende bijen en dat ze natuurlijk ook zelf niet op roof behoren uit te gaan. Ze moeten denken aan de eigendoms- en patentrechten van anderen, voordat ze aan de ombouw van dergelijke containers tot bijenkasten beginnen.

De opzienbare rede van broeder Adam

De redactie van het Groentje heeft vele leden en stelling alle koninginnetelers een groot genoegen gedaan door de jongste rede van broeder Adam in ons blad op te nemen. In die rede propageerde broeder Adam, kort gezegd, kruisingen van verschillende bijenrassen. En hij hield die rede, om zo te zeggen, op vijandelijk gebied, namelijk in Duitsland, waar men de bijenrassen zuiver wil houden en waar men dus niets van dergelijke kruisingen moet hebben. Alleen al om die reden is er een felle discussie gevolgd op de rede van broeder Adam. Dat die discussie niet helemaal zakelijk bleef, komt in de eerste plaats doordat er aan beide zijden nu eenmaal mensen zijn, die zózeer van hun eigen gelijk overtuigd zijn, dat ze eenvoudig ontoegankelijk zijn voor de argumenten van anderen. Maar, broeder Adam heeft zelf die onzakelijkheid sterk aangewakkerd. Hij heeft tegen tal van gevoelige schenen geschopt, en iemand die pas zo'n trap tegen een gevoelig lichaamsdeel kreeg, zegt meestal niet uitsluitend erg bezonnen en diepdoordachte dingen. Zo langs zijn neus weg reikte broeder Adam bijvoorbeeld even een brevet van onbekwaamheid uit aan tal van zeergeleerde en hooggeleerde bijenmensen. Hij beweerde namelijk, dat de wetenschappelijke bijeninstituten niet over voldoende bijenvolken beschikken om met succes „de beste bij” te telen. Dat was nog verteerbaar. Maar, behalve over te weinig volken, beschikken die instituten, volgens broeder Adam, óók niet over de voor de veredeling van de honingbij onontbeerlijke praktische kijk op dat veredelingswerk. En als je tegen al die geleerden zegt, dat ze voor de koninginneteelt te weinig volken en te weinig (op de praktijk ingestelde) hersens hebben, dan kijken ze je niet met hun beminnelijkste glimlach aan.

Ik heb de indruk, dat óók de duizenden gewone kleine koninginnetelers in midden Europa zich door de rede van broeder Adam tegen de haren ingestreken voelen. Ergens vinden ze die aanval op de geleerden toch wel leuk, maar bij enig nadenken voelen ze zichzelf toch erg verongelijkt. Ze zijn niet geleerd, ze hebben nóg veel minder volken dan de geleerden en ze kunnen in de verste verte niet tippen aan het werk van broeder Adam. Na van diens betoog kennis ge-

nomen te hebben, voelen ze zich uitgemaakt voor nullen in het kwadraat.

Na deze peiling van de **gevoelens**, willen we graag een korte **zakelijke** beschouwing aan de rede van broeder Adam wijden. Dat wordt ons erg gemakkelijk gemaakt, want in ons Zwitserse zusterblad van mei 1971 vonden we een artikel van iemand, die zich niet op zijn tenen getrapt voelde, en die bovendien een scherp inzicht in de materie blijkt te hebben. We zijn zo vrij een paar grepen uit dat artikel te doen.

De standpunten

In Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland is men er al lang van overtuigd, dat we onze bijenrassen zuiver moeten houden. De hele teelt van de Carnica berust op het verkrijgen van zuivere teeltstammen.

En daar komt nu broeder Adam en hij verkondigt dat we alleen maar volken krijgen die tot topprestaties in staat zijn, door verschillende bijenrassen met elkaar te kruisen. Hij veroemt en verkettert de „reinteelt” binnen één ras. Bij het kruisen van verschillende rassen moet men zich niet blind staren op de eerste generatie van bastaarden, zegt hij. Het volle resultaat bereikt men pas in de derde of vierde generatie en in die derde en vierde generatie past men de belangrijkste selectie toe. Broeder Adam raadt de grote imkers aan om met zulke rassenkruisingen te werken.

Bestaat er werkelijk een probleem?

Wie zich met erfelijkheid en teelt heeft beziggehouden, begrijpt eigenlijk niet, hoe men zo kan bekvechten over de vraag wat alleenzaligmakend is, de in midden Europa voorgestane „reinteelt” binnen een bepaald ras, of de door broeder Adam gepropageerde kruisingen tussen verschillende rassen. Beide teeltmethoden zijn mogelijk en beide kunnen naar het beoogde doel leiden. Wel moeten we het er eerst even over eens worden, wat we met „reinteelt” bedoelen. Die reinteelt wordt inderdaad een gevaarlijke zaak, als men daarmee bedoelt de teelt in een enge, erfelijke zeer homogene kring van verwante volken met de daaraan verbonden risico's van inteelt.

Bedoelt men met reinteelt echter de teelt bin-

nen een bepaald bijenras, dan is het zeer goed mogelijk absoluut volwaardige levenskrachtige bijenvolken te telen. Want binnen een ras kan men zonder enige twijfel zonder het minste gevaar voor inteelt telen. En dat geldt in het bijzonder voor de geografisch zo wijdverbreide en fysiologisch zo veelvormige Carnica. Aan de andere kant kan men vanzelfsprekend óók door middel van kruisingen tussen verschillende rassen nieuwe en zeer waardevolle rassen (kunst-rassen) verkrijgen, die voldoende teeltzuiver zijn en die, wat opbrengst betreft, minstens zo goed zijn als de rassen, waaruit ze zijn voortgekomen. Door kruising is het mogelijk de voordelen van twee of meer rassen met elkaar te combineren. Wat dat betreft heeft broeder Adam wel vaste grond onder zijn voeten. Maar . . . een deel van de oorspronkelijke bijenrassen is dusdanig veelvormig (de ene Carnica verschilt dus zóveel van de andere), dat hetzelfde doel óók kan worden bereikt zónder dat men daarvoor zijn toevlucht zoekt buiten het ras.

Verder moeten we ook nog even bedenken, dat de teelt van kruisingen tussen verschillende rassen (die broeder Adam propageert) pruts-werk blijft, dat alleen maar leidt tot een wild mengelmoes van ongewenste, en een enkele keer ook gewenste, kombinaties van erf-factoren. In de volgende generaties moeten we dan weer uit dit mengelmoes uitselecteren wat ons past en dat weer voldoende teeltzuiver maken door de (door broeder Adam in de ban gedane) reinteelt.

Zowel de doelstelling als de gevaren van inteelt blijven dezelfde, of we nu binnen een ras reinteelt bedrijven óf wanneer we reinteelt bedrijven met de uit de kruising van verschillende rassen verkregen bastaarden.

Ligt het probleem overal gelijk?

In zijn rustige, en daarom alléén al waardevolle beschouwing wijst Blaue er nog even op, dat niet alle landen er gelijk voor staan wat deze problemen betreft. In Oostenrijk is de Carnica tot op grote hoogte zuiver gebleven en het lijkt vanzelfsprekend, dat men daar de beste volken selekteert en bepaalde Carnica-typen combineert om te komen tot een Carnica, die een overmaat van gewenste eigenschappen bezit en die zó teeltzuiver is, dat ze die goede eigenschappen ook op de volgende generaties overdraagt.

In tegenstelling tot Oostenrijk heeft Zwitserland niet (meer) zo'n zuivere inheemse bij. De oorspronkelijke inheemse zwarte bij is daar, vooral aan het begin van onze eeuw, door massale import zowel van Krainers als van Italia-

nen, sterk verbasterd. Maar vele tientallen jaren lang hebben de Zwitserse koninginnetelers geprobeerd de zwarte bij (hun Nigra) uit dat mengelmoes verder te telen en ondanks hun achteraf weinig betrouwbaar gebleken bevruchtungsstations, heeft men in Zwitserland bepaalde waardevolle stammen van de zwarte bij geteeld. Zwitserland heeft dan ook geen reden om zich in de door broeder Adam ontketende strijd te mengen. Broeder Adam wil na drie of vier geslachten van bastaarden gaan selekteren. De Zwitsers combineren in feite de reinteelt met de teelt van kruisingen, met dit verschil, dat de Zwitsers niet behoeven te steunen op de door broeder Adam bedoelde drie of vier bastaardgeneraties, maar dat ze al dertig of veertig van die bastaardgeneraties achter de rug hebben.

Kritiek op broeder Adam

Broeder Adam heeft met zijn lezing een storm van kritiek ontketend en het zal hem niet gemakkelijk vallen om zich in die storm staande te houden. De kritiek richt zich nu natuurlijk niet alleen op zijn recente lezing, maar óók op zijn vorige publikaties. Zelfs de zeer bezadigde Blaue, die zich niet bij de ontketende strijd betrokken acht, maar die deze strijd, om zo te zeggen, als neutrale toeschouwer gadeslaat, ontkomt er niet aan op te merken, dat de beweringen van broeder Adam dikwijls alléén gesteund worden door zijn legendarische autoriteit en niet door feiten of controleerbare bewijsvoeringen. Het blad zegt o.a.: Broeder Adam gooit ons zijn ervaringen en zijn gevolgtrekkingen voor de voeten zonder enige verklaring of bewijs. Hij gebruikt uitdrukkingen als „vrouwelijke dominantie” zonder ons te vertellen wat hij daarmee bedoelt en zonder aan te tonen dat zoiets als „vrouwelijke dominantie” werkelijk bij de honingbij voorkomt.

Zijn Buckfastbij ontstond vijftig jaar geleden uit een kruising van de inmiddels verdwenen Engelse zwarte bij met de donkere, leerkleurige Italiaanse bij, zegt broeder Adam. In 1940 werd die Buckfastbij „gekombineerd” met een stam, die in 1930 geteeld werd uit een kruising met een Franse bij. Werde die Franse bij gedurende die tien jaar zuiver geteeld of paarde ze met de Buckfastbijen? In 1960 werd Grieks bloed aan de Buckfastbij toegevoegd en die Griekse bij werd jarenlang „züchterisch bearbeitet”, zegt broeder Adam. Betekent dat, dat de huwelijks-partners van de Griekse gedurende die jaren Buckfastbijen waren? Zulke dingen moet een koninginneteler je toch onvoorwaardelijk en op niet mis te verstane wijze vertellen. Nu staat nog een andere bij, een Fasciata uit voor-Azië

op het programma, die in de Buckfastbij zal worden ingelijfd. Voor de ontwikkeling van zo'n nieuwe combinatie zijn, volgens broeder Adam, zeven jaren nodig.

Dat zijn dus drie of vier geslachten van koninginnen. Voor zover men niet reeds in het eerste jaar van zo'n koningin verder teelt, want in het eerste jaar kan men zich nog geen beeld vormen van de produktiviteit van een koningin. Ieder die zich met kruisingen in de planten- of dierenwereld bezig houdt weet uit ervaring, dat men in zo'n klein aantal generaties onmogelijk een enigszins teeltzuivere nakomelingschap kan fokken, vooral niet als het gaat om de door zoveel factoren beheerste eigenschappen als produktiviteit. De konklusies van onze schrijver zijn duidelijk: De kritische lezer stelt vast, dat broeder Adam belangwekkende uitspraken doet, maar de waarde van die uitspraken is twijfelachtig, omdat er niets bewezen wordt. De lezer is aangewezen op zijn goede geloof, zonder dat hij zich ook maar het flauwste beeld kan vormen van wat er werkelijk gebeurd is. Hoewel niemand beter weet dan broeder Adam zelf, dat een bijenras geen vaststaande eenheid is, vertelt hij niets over de bijzonderheden van de bijentypen, die hij bij zijn kruisingen gebruikte.

Slotopmerkingen

Uw referent vindt het begrijpelijk, dat broeder Adam niet precies uit de doeken doet hoe hij tot zijn tegenwoordige Buckfastbij gekomen is. Het lijkt trouwens aannemelijk, dat broeder Adam niet volgens vaste regels gewerkt heeft, maar dat zijn Buckfastbij het resultaat is van

een enorme praktijk-ervaring en van een zeer sterk ontwikkelde „feeling”. De nevelen, waarin broeder Adam de herkomst van zijn Buckfastbij hult, kunnen ook een commerciële achtergrond hebben. De Buckfastbij is handelswaar in tal van landen, de duisternis rond haar herkomst en de haast legendarische figuur van haar schepper broeder Adam wakkeren stellig de begeerte aan om die bij te bezitten.

Met de op broeder Adam losgebroken kritiek is uw referent het slechts ten dele eens. Als broeder Adam er werkelijk in slaagde een waardevolle Buckfastbij te telen, moet men dat **resultaat** waarderen en de teler niet voor de voeten werpen, dat hij dat resultaat niet wetenschappelijk kan verklaren. Broeder Adam is in onze ogen altijd in de eerste plaats de grote man van de praktijk geweest. Hij heeft zo'n 800 volken (320 volken en 520 afleggers, zegt hijzelf) en hij beschikt over twee betrouwbare bevruchtungsstations. Zijn pogingen om wetenschappelijk te zijn, bleven misschien wel ver onder de maat.

Als praktisch imker, als honingproducent, blijft hij een groot man en als hij als tastbaar resultaat van zijn veredelingswerk werkelijk met een superieure Buckfastbij in zijn handen voor ons staat (wat uw referent niet uit eigen ervaring kan beoordelen), is ook dat een prestatie, die er wezen mag. Dat men nu zo hard aan zijn eerbiedwaardig habijt rukt komt misschien wel alleen doordat hij op zijn beurt in midden Europa tal van lieden in hun hemd zette en dat is een gênante kant van deze rel. Gr.

De lezer schrijft

Coniferenhoning in Zwitserland (Waldtracht)

Meerjarige oogsten van in een groot aantal in bosrijke gebieden gelegen bijenstanden in Zwitserland hebben aangetoond, dat ieder jaar, zelfs in de slechtste jaren, de „Waldtracht” (bladhoning) plaatselijk a.h.w. sterk kan vloeien.

Door onbekendheid en ook onervarenheid wordt hiervan echter veel te weinig gebruik gemaakt. Teneinde deze rijke honingbron zo goed mogelijk te benutten, heeft een proefstation in Zwitserland in juli 1968 een voorlichtingsdag georganiseerd over de z.g. „Waldtracht”.

In diezelfde maand, met vakantie zijnde, ont-

moette ik door een merkwaardig toeval in Sarnen (Zwitserland) de heer Alois Amrein, secretaris van de Vereniging van Duits-Zwitserse bijenvrienden, met wie ik een aantal bijzonder interessante gesprekken mocht hebben; de „Waldtracht”, die in die dagen in het centrum van de belangstelling stond, had hierin een belangrijk aandeel.

De heer Amrein, tevens honingkeurmeester, toonde mij diverse soorten honing, waaronder enkele, afkomstig van „Waldtracht”.

Hoewel de bladhoning bij ons niet bepaald po-

pulair is, moet ik eerlijk bekennen, dat ik na het proeven van een combinatie, afkomstig van de zilverspar (Weiszanne) en de berenklaau (weidebloem), mijn mening in deze totaal moest herzien; 't was werkelijk een verrukkelijke honing.

Nu is de berenklaau in Zwitserland een veel voorkomende plant, die de lagere bergweiden, dikwijls temidden van naaldwouden, geheel wit kleurt. Een menging van deze twee soorten komt dan ook veelal op natuurlijke wijze tot stand. De heer Amrein, van beroep „bankassier“, had thuis in Sarnen, ruim 500 m boven zeeniveau, een fraai bijenhuis met 15 volken; op hoger gelegen gebied, begrensd door naaldwouden en bergweiden, bezat hij voorts een schitterend nieuw bijenhuis, met een capaciteit van 20 volken. Hiermede beperkten zijn activiteiten in de imkerij zich niet, want samen met een kloosterfunctionaris hield hij zich verder bezig met geselecteerde koninginnetelt; het bijwonen van de verrichtingen in zo'n teeltstation was voor mij als beginnend imker bijzonder interessant. Dank zij de contacten met deze ervaren imker heb ik kennis kunnen nemen van de Zwitserse wijze van bijhouden, die geheel afwijkt van de onze.

De Zwitserse imker werkt niet in stallen, zoals in Nederland, doch in (kleine) huisjes van 3 x 4 tot 4 x 6 meter, waarin resp. 15 tot 40 volken kunnen worden geherbergd. Hierin werkt hij, ongeacht de weersomstandigheden, die hem

niet deren, met alle hulpmiddelen direct bij de hand. De kasten, zogenaamde achterladers, staan 2 tot soms 3 lagen hoog, waarbij de vlieg-gaten aansluiten op even grote uitsparingen, aangebracht in de wanden van het bijenhuis.

De Zwitserse bijenkast werd reeds in de vorige eeuw ontwikkeld door de „Bijenbaron“ Freiherr von Berlepsch en sindsdien vervolmaakt tot de huidige, reeds lang gestandariseerde „Schweizerkasten“. In dat land, waar men de bijen slechts sporadisch naar andere oogstgebieden verplaatst, voldoet dit achterlaadsysteem, toegepast in bijenhuisjes zeer goed; voor ons land echter volkomen ongeschikt. In de Gelderse Achterhoek en Twente treft men deze kasten (Albertikasten) nog wel aan.

Na deze onderbreking wil ik weer terugkomen op de „Waldtracht“, waarover in het fraaie Zwitserse bijenboek „Der Schweizerische Bienenvater“ o.a. het volgende wordt verhaald. De „Waldtracht“ vangt gewoonlijk aan met de fijne spar (Rottanne), die van begin mei tot ver in juni een roodbruine, heldere honing van aangename smaak levert; het drachtgebied ligt voornamelijk in het Mittelland, waar ook Sarnen is gelegen. Gelijktijdig honingen de bladeren van de populier, de eik, de linde en andere loofbomen.

Het overvloedigst levert de zilverspar (Weiszanne), speciaal in droge zomers met lange perioden van mooi weer..

De dracht van de zilverspar begint meestal in juni en kan tot in september aanhouden; de honing van de zilverspar is donker, schilferachtig groen van kleur en heeft een neutrale smaak. Wordt deze honing met die van de berenklaau gemengd, dan verkrijgen we een fijne honing met een aangename aroma, terwijl de honing van de berenklaau op zich minder aangenaam en sterk smaakt.

Ook de larix is somtijds een rijke honingleverancier; daar deze honnig echter vrij snel in de raampjes kristalliseert, levert het slingeren ervan moeilijkheden op.

Op de bijenstand wordt de „Waldtracht“ gekenmerkt door het bij droog weer reeds vroeg uitvliegen van de bijen dat tegen 9.00 uur in de morgen weer afneemt; eerst tegen de avond wordt tot zonsondergang weer sterk gevlogen. Door de zonnewarmte schijnt de honingdauw in te drogen, zodat de bijen ze niet meer kunnen opzuigen. Anders ligt het overdag bij motregen, dan duurt de dracht ononderbroken voort; onder die omstandigheden kunnen recordhoeveelheden worden binnengehaald. Aldus „Der Bienenvater“.

De Zwitserse imker, die in „Waldtracht“ gebieden woonachtig is, gaat er van uit, dat van de

6 jaren er 2 goede, 2 matige en 2 slechte dracht-jaren zijn; de klimatologische omstandigheden achten zij bepalend voor de opbrengst.

Uit gesprekken aldaar kreeg ik de indruk, dat in tegenstelling tot de lage landen de „Wald-tracht“ gunstig wordt beïnvloed door een bepaalde hoogte boven zeeniveau, het alpenzonnetje en de vochtigheidsgraad in de bossen. De bijzonder goed gedocumenteerde artikelen van Mieke Mommers over de coniferenhoning waren voor mij aanleiding op dit nog weinig betreden terrein een honigdauwdruppeltje bij te dragen.

J. J. Speelziek,
Boszichtlaan 27, Apeldoorn.

„Darren“

In „Bijenteelt“ nr. 3, maart 1971 stelt dhr. J. C. Sterrenburg onder het hoofd „Darren“ de vraag: „Zou het niet mogelijk zijn, omdat Wetenschap - Erfelijkheidsleer en Techniek der K.I. zo hoog reiken, dat met het sperma van de langst levende darren en geselecteerde koninginnen een bijenras wordt gekweekt, waarvan de werkbijen een paar weken langer zouden leven en zodoende langer van een honingdracht zouden kunnen profiteren?“

Hierop sluit ik gaarne aan en zal trachten op deze vraag het antwoord te geven.

Maar tevens hoop ik hiermee ook andere collega imkers van dienst te zijn en aan het nadenken te zetten.

In feite bezitten wij het door u bedoelde bijenras al n.l. de **Krainer** waarvan de wetenschappelijke achternaam **Carnica** is en ik raad u aan op dit ras over te gaan.

Blijkbaar wordt in ons land veel te weinig aandacht aan dit bijenras geschonken. Wat hiervan de reden is, blijft voor mij een vraag!

Welaan — hier dan de gegevens.

Dhr. R. P. Groenveld zegt in zijn boek „Het grote bijenboek“ op blz. 185 het navolgende: „De meeste imkers in ons land, die Koninginnen telen, blijken van mening te zijn, dat de Krainer voor onze omstandigheden van **klimaat en dracht veel gewenste** en weinig **ongewenste** eigenschappen bezit.

Dhr. J. H. Wigersma zegt in zijn boek „Koninginne-teelt“ op blz. 52 het navolgende: „De Carnica is een **goede haalster** en heeft de **langste tong** van alle rassen. Het is een **sterke, winterharde** bij die in het **voorjaar beter en sneller opbouwt**.

Ongetwijfeld hebben deze twee heren goede redenen en voldoende kennis om dit in hun boeken te vermelden.

Nu laat ik nog twee buitenlandse onderzoekers aan het woord, die het hunne er van zeggen.

Prof. Friedrich Ruttner zegt in een lezing gehouden voor de Oostenrijkse imkers op de imkersdag te Leibnitz op 20 sept. 1970 (zie Bienenvater no. 12 december 1970 blz. 358) dit ervan: „Daarom is de Carnica tot een **uitgesproken** voorjaars drachtbij en vooral een bij met aanpassingsvermogen. Een **langzame** bij is nog bezig met de opbouw van het volk, terwijl een snelle bij reeds de honingkamer gevuld heeft. Ook zal de Carnica in de zomer bij drachtloosheid of in magere jaren haar **broedmogelijkheid** begrenzen, en niet maar steeds door broeden. Daarom

verlangt deze bij een kast, die je kunt veranderen, die je bij flinke dracht kunt vergroten en in slechte jaren klein kunt houden.

Merkt u wel hoe prachtig hij de voorgaande beide heren aanvult en dingen zegt, die prachtig passen bij de manier van imkeren, zoals wij die kennen?

Maar de onderzoeker: Wolfgang Singer gaat nog verder en zegt in zijn referaat, dat hij heeft gehouden op de ontmoetingsdag van de Oostenrijkse telers in 1970 (zie Bienenvater no. 1 januari 1971 blz. 11) het navolgende: „**Lange levensduur**, een omstreden woord, werd voor ons door het resultaat **een begrip**. Jarenlange onderzoeken toonden ons, dat de lange levensduur van de Carnica-koninginnen, **bijen en darren** een door de natuur meegegeven eigenschap is, die het Carnicavolk onschatbare voordelen bezorgt. Dan gaat hij verder en vertelt welke proeven hij heeft genomen om dit te kunnen vast stellen en zegt: „In de late herfst in Carnicavolken ingevoerde **Cordovankoninginnen** toonden ons bij de **lange levensduur testen**, dat de Carnica bijen tot in juni van het volgende jaar leefden. Meer dan acht maanden leven dus de Carnica bijen!“

Lange levensduur bij volle vitaliteit is een **bijzonder kenmerk** en toont ons, dat zij vanuit de natuur enkele zeldzame erfelijkheidseigenschappen bezit, waarbij zij naast alle zakelijke gewenste voordelen ook een **bevoorrechte lange levensduur** heeft en de **allerhoogste opbrengsten** geeft.

Denk ook eens aan haar zachtaardigheid!

Wat een pracht bij om mee te werken en géén paar weken maar bijna een paar maanden leven deze bijen langer ten onzen voordele!

Door de bronnen te vermelden waar ik dit vandaan heb gehaald, meen ik voldoende te hebben aange-toond, dat wij het door dhr. J. C. van Scherrenburg gezochte bijenras alreeds bezitten.

Om dit bijenras zuiver te houden, ben ik wel van mening, dat K.I. de enig en juiste methode is.

Daarom zal hieraan meer dan in het verleden aandacht moeten worden geschonken.

J. Snoek.

Wat men zoal in de imkerwereld kan meemaken

In onze goede stad heeft de politie steeds de beschikking over de adressen (en c.q. de telefoonnummers) van imkers, die eventuele „zwermbranden“ kunnen blussen. De praktijk bewijst dat het niet altijd gemakkelijk is, iemand te vinden die zwermen kan **scheppen** en **opbergen**. Iemand die wel kan schep-pen doch geen materiaal of bijenstal heeft, ja, wat moet die man beginnen!

En in de tijd dat de bijen op de vlucht gaan zijn meestal de imkers ook uitgevlogen. Waar je dan als oude imker voor komt te staan laat ik u hieronder lezen:

Het was een warme dag. De 1e melding kwam rond één uur binnen. „Kom toch spoedig, er is een „bijenoorlog“ bij de molen“ (Historisch). Een flinke zwerm was over de hoofden van de bewoners van een tuinencomplex gestormd en die bewoners waren daar-door wat uit het lood geslagen.

Het was een grote zwerm, die zat wel erg beroerd, 8 meter hoog in een boomtak. Een korf (opening naar boven), gebonden aan een 6 meter lange lat met trap-ladder van 2 meter, en tjoep: een stoot en nog een stoot. Ja, de helft zat er in. Maar nu de andere helft.

Alles geprobeerd, maar ik zag toch werkelijk geen mogelijkheid. Toen dacht ik ineens aan de boswachter, die ook eens zoiets aan de hand had. Hij loste het radicaal op door met enkele welgemikte schoten de zwerm met tak en al naar beneden te schieten. Een geweer had ik niet, maar wel was er een jonge kerel bij de hand die bereid was in de boom te klimmen en de tak af te zagen. Het kostte wel even moeite maar het varkentje was toch gewassen. Hè, hè!

Juist was dit karweitje geklaard of weer een bericht. Zwerm onder een auto. Die zochten het dus wat laager! Onder de motor en de bumper van een auto. Ik dacht: hoe zou onze wijze Willem zo'n zaakje opknappen, stel dat hij er voor geplaatst werd. Enfin, met behulp van veel rook is het voor elkaar gekomen. Handelen naar bevind van zaken lijkt me het beste advies.

Bij thuiskomst was daar het 3e alarmbericht. Zwerm in het park en een eind verder een tros bijen op de grond. De bijen zochten het die dag dus steeds laager, doch niet gemakkelijker. Een zwerm op de grond schep je ook niet voor de lol.

Alhoewel een parkwachter opdracht had de wandelaars te waarschuwen, scheelde het niet veel of een ijverige fotograaf liet een bruidspaar compleet met sluier en hoge hoed bovenop de zwerm stappen. Dat had wat moois kunnen worden! Gelukkig werd erger voorkomen.

Meestal komt het met onze oude imkers wel in orde. Ook in dit geval. Drie zwermen op één dag plus een verdwaalde tros midden in de stad. Hoe bestaat het!

G. v. d. Leeden,
Schiedam.

IMKERSAGENDA:

AMERSFOORT 11 september 1971: Nationale Imkersdag in de Markthallen. Bewegwijzering en gidsen vanaf het Station.

UGCHELEN 18 september 1971: Honing- en Bijenmarkt in het gebouw Ugchels Belang.

EERBEEK 25 september 1971: 63ste Honing en Bijenmarkt.

Jubileum Bijenteelttentoonstelling van de Bijenhoudersbond van de NCB, in samenwerking met en in het Historisch Museum, Kloosterstraat 26, Tilburg, tel. 04250-23228 (vlak achter de Stadsschouwburg). De Bijenteelttentoonstelling is genaamd „Geheimen van het Bijenleven”.

Op de tentoonstelling is alles te zien omtrent het bijenleven en volgens uitspraken uniek in zijn soort.

De tentoonstelling duurt van 20 augustus t.m. 15 oktober a.s. Openingsdagen zijn dagelijks (ook zondags) van 14.00—18.00 uur, na afspraak voor groepen van 9—12.00 uur. Aan de tentoonstelling is o.a. medewerking verleend door de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen.

In memoriam

Op 15 juli overleed zeer plotseling na een kortstondige ziekte ons lid

HENDRIK MANSIER

op de leeftijd van 70 jaar.

Als bestuurslid hanteerde hij 24 jaar de voorzittershamer.

Nooit kwam men vergeefs bij hem om raad en daad. In hem verliezen we een vriend van de hoogste rangorde.

Mogen de nabestaande de troost vinden in de vele vrienden die hij bezat.

Zijn herinnering zal ons nog lang bij blijven.

Hij ruste in vrede.

Afdeling De Wijk.

Heden is van ons heen gegaan de Heer

S. HOTTENTOT,

op de leeftijd van 78 jaar.

De Heer Hottentot was jaren mede oprichter van afdeling De Rijk, en ± 30 jaar secretaris-penningmeester geweest.

Hij ruste in vrede.

Afdeling De Rijk.

Op 30 juli ging van ons heen, onze trouwe penningmeester

JAN WILLEM WEVERS

in de leeftijd van 76 jaar.

Hij was vanaf de oprichting van onze afdeling (meer dan 50 jaar) lid en zeer vele jaren penningmeester.

Wij kenden hem als een prettig kameraad, maar nu blijft slechts de herinnering over.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen van harte sterkte toe.

Bestuur en leden van de afdeling
HELLENDORP.

L. Schreuder, Voorzitter,
H. Oonk op den Dijk, secretaris,
waarnemend penningmeester.

Op 11 augustus overleed ons erelid de Heer

J. H. M. BOUMANS

na een kortstondige ziekte in de leeftijd van 75 jaar.

Wij verliezen in hem een trouwe vriend en een toegewijde medewerker.

Afdeling Berg en Terbligt.

Afdelingsnieuws

63e HONING- EN BIJENMARKT TE EERBEEK OP ZATERDAG 25 SEPTEMBER A.S.

Wanneer dit nummer van ons maandblad bij u in de bus valt, dan kunt u waarschijnlijk de balans over het honingjaar bij uitstek — 1971 — al opmaken. Geweldig is het tot nu toe geweest (einde juli) en als de voortekenen niet bedriegen dan kan ook de heidehoningoogst haast niet mislukken, tenzij het in augustus alle dagen gaat regenen. We houden er in Eerbeek dus rekening mee, dat de honingaanzoek zeer groot zal zijn.

Evenals het de voorgaande jaren het geval was, zal er weer één en ander te doen zijn op het terrein. U kunt er de korfvlechten weer aan het werk zien en het zal mogelijk zijn de door hen gevlochten gebruiksvoorwerpen te kopen.

Natuurlijk ontbreekt de voorlichtingsstand niet.

Het Bijenhuis en de Fa. van Dam zullen u weer van uw oude raat afhellen en met een uitgebreid assortiment imkersartikelen u ten dienste staan.

Des middags zal waarschijnlijk de ponyclub met haar grote- en kleine ponys en enthousiaste ruitertjes voor een leuke show zorgen.

De plaatselijke Fanfare zal ook dit jaar niet ontbreken. Bij de opening van de markt verzorgt ze een programma van marsmuziek terwijl u na de middag een concert van ditzelfde koor kunt beluisteren.

Om 11.00 uur zal de opening zijn van de Honing- en Bijenmarkt. We hebben echter wel een dringend verzoek aan de inzenders van honing om zich vooral tijdig op te geven, zodat de organisatoren weten waar ze aan toe zijn en om teleurstellingen te voorkomen, gezien de toch altijd beperkte ruimte. U ontvangt dan per omgaande een programma en tevens reglement voor deelname aan de Honing- en Bijenvolkenkeuring. Ook andere belangstellenden zenden wij op verzoek gaarne het programma gratis toe.

Even een berichtje aan A. H. Verbeek, Kloosterstraat 21, te Eerbeek of telefonisch 08338-1533 en het komt in orde.

Wij wensen alle belangstellende, kopers en verkopers een prettige dag toe.

Tot ziens in Eerbeek op zaterdag 25 september a.s.

Namens het bestuur van de afdeling Eerbeek,

A. H. Verbeek, secretaris.

SPECIALE CURSUS BIJENWEIDE, DRACHTPLANTEN en HONING.

Door de afd. BUNNIK-HOUTEN wordt georganiseerd een speciale cursus BIJENWEIDE-DRACHTPLANTEN-HONING. De onderwerpen die nauw aan elkaar verwant zijn en waarvan elke imker niet genoeg kan weten. Deze cursus zal aanvangen einde september a.s., bestaat uit 12 tot 16 lessen en zal centraal in de stad Utrecht gegeven worden. Vereist is het diploma van een gevorderde cursus. Nadere inlichtingen en aanmelding bij de administratie der afd. Bunnik-Houten, Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405-1305. Ook voor de in oktober van start gaande cursus voor gevorderden in Bunnik kan men zich reeds opgeven.

C.P.

Afd. Amsterdam. Het dagelijks bestuur is thans als volgt samengesteld:

Voorzitter: de Hr. J. Kaal, Albr. Dürerstraat 39³ Amsterdam, Zuid.

Penningmeester: De Hr. A. F. v. d. Erve, P. C. Hooftstraat 86¹ Amsterdam, Zuid.

Secretaresse: Mevr. M. J. Coerman, Hofgeest 297, Bijlmermeer Amsterdam-Oost.

BIJEN NIEUWS

Wij hebben 2 **nieuwe artikelen** aan ons imkersassortiment toegevoegd nl.

KUNSTRAAT (Duits fabr.) à f 11,25 per kg. Deze kunststraat is van uitzonderlijk goede kwaliteit.

En ons onovertroffen **ZWERMVANGMIDDEL** à f 4,25 per flacon. Enige druppels hiervan in korf of kieps, en de afkomende zwermen trekken er feilloos in.

Ook op **zaterdag** kunt u in een mooie omgeving gezellig bij ons terecht, o.a. ook voor gebruikte kasten, korven en verdere imkersartikelen.

Bijenstand DE BIJENKORF sinds 1897.

Meentweg 103, Eemnes.

Postgiro 2622. Telefoon 02153-6704.

WIJ KOPEN alle soorten **INL. BIJENHONING**, Ruwe & Zuivere Bijenwas, Propolis.

Honing- Was- & Kaarsenindustrie „ARKADIA”, Lochem. Telefoon 05730-1827/2219.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50 elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

TE KOOP: Prima **Gekruiste koninginnen** geven de grootste honingopbrengst. **Bijen;** in kasten, korven en op ramen. **Honing;** Linde f 2,95; Fruit f 2,80 per kg. bij 25 kg. **Simplexkasten;** groen met witte banden f 39,—. **Bijenpark Brulleman, van ouds bekend.** **Dit jaar bestaan wij 75 jaar.** Zandpad 42a Breukelen. Telefoon 03462-13303.

GEVRAAGD: **Honing,** Fruithoning of andere voorjaars en zomer honing. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462-1303.

GEVRAAGD: **Complete bijenstanden** en verder alles op bijenteelt gebied. Betaling contant geld. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462-1303. Sinds 1896.

TE KOOP: **Busjes** voor 5 pond honing f 1,30 voor 50 pond f 4,95, Luxe **Honingkorfjes** f 2,05. **Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a Breukelen.** Sinds 1896. Telefoon 03462-1303.

Maak zelf uw Wijn of Mede. Eenvoudig, boeiend, voordelig en lekker! Inlichtingen **Wijnmakerscentrum**, Postbus 91, Iepenschans 48, Leiderdorp.

TE KOOP: Zo goed als nieuwe 3-raams **Honingslinger, 8 Bijenvolken** in kasten en 3 **Bijenvolken** in korven. (zijn reeds gevoerd). Bevragen bij: **P. Reiding, Merelstraat 6, Leeuwarden.**

TE KOOP: één 3-raams **observatiekast met bijen**, geheel compleet met nieuw onderstel, en voerbak binnenin, f 50,—. **Huiskamp, Hamelweg 15, Apeldoorn.** Telefoon 19723.